

MİSKİNLER TEKKESİ (1946)

REŞAT NURİ GÜNTEKİN (1889 – 1956)

Hakkında

Reşat Nuri Güntekin'in olgunluk dönemi romanlarından biri olan *Miskinler Tekkesi*, ilk defa 1946 yılında İnkılâp Kitabevi tarafından kitap halinde yayımlanmıştır. Söz konusu romandaki anlatı Meşrutiyet dönemi öncesinden başlar ve Cumhuriyet dönemine kadar uzanır. II. Mahmut'un kazaskerlerinden biri olarak padişahın sofrasına oturmuş ve onun softasındaki kırıntıları toplayarak ailesindekilere yedirmiş olan bir dedenin torunu olan başkarakter, determinizm yasalarına uygun olarak soyaçekime maruz kalır ve dedesine benzer. Ataları gibi dilencilik yaparak geçimini sağlayan ve varsillaşan başkarakterin miskin ve aciz mizacı aslında bütün toplumda görülmektedir. İsim-içerik arasındaki ilişkiye bakıldığında gerçekten de Miskinler Tekkesi adında bir yer olduğu, bu yerin Üsküdar'daki Karacaahmet Mezarlığı'nda bulunduğu ve cüzzamlıları toplumdaki tecrit etmek için III. Selim tarafından yaptırıldığı bilinmektedir (Yıldırım 2020). Romandaki anlatı kahraman-anlatıcı tarafından âdeta bir tercümeihal şeklinde okura aktarılır. Zaman zaman anlatıcının dördüncü duvarı kırarak okura hitap ettiği de görülür. Anlatma, iç-monolog, diyalog, tasvir, özetleme, geriye dönüş ve öncelikle gibi anlatım uygulamaları kullanıldığı görülür. Birinci kısım on beş altbölümden, ikinci kısım on altbölümden ve üçüncü kısım on bir altbölümden oluşur. Anlatıda geçen geniş uzamlar ve yer adları da genel olarak şunlardır: İstanbul, Mısır, İzmir, Bursa, Tamaşalık, Sinop, Halep, Süleymaniye, Eşrefpaşa Camii, Kariye Camii vd.

Özet

Ataları varsıl ve nüfuslu isimler olan başkarakter küçüklük yıllarını sürekli miskinlik ve tembellikle geçirmiştir. Fakat gençlik yıllarında karakter olarak değişime uğramış ve eğitim alıp âşık olmuştur. Ancak Meşrutiyetin ilanıyla birlikte başkarakterin evinde yaşadığı dayısı sürgün edilmiş ve büyükannesi de kısa süre sonra ölmüştür. Sinop'taki sürgünden döndükten sonra memurluk ve öğretmenlik yapmış olsa da siyasi çekişmeler nedeniyle başı sürekli derde girmiştir. En sonunda cihan harbinin patlak vermesiyle Mısır cephesine giderken sakatlanır ve çürüğe alınır. Eşrefpaşa Camii önünde otururken bir kadının kendisine sadaka vermesinden sonra dilencilikğe başlar. Saltanatın ve hilafetin dilencilikğini yapmış atalarının izinden gitmeye karar verir. Ancak başkarakterin içinde bulunduğu durum toplumun tamamına sirayet etmiştir. Dilencilikle servet elde eden başkarakter Mesule'yi kalfa olarak yanına alır ve İsmail'in bakımını üstlenir. İsmail'in annesinin ölümüyle çocuk başkarakterin başına kalır. Dilenci olduğunun ortaya çıkmaya başlaması, düşman edinmesi ve İsmail'in başkarakterden utanması İstanbul'a gitmeyi gerektirir. Başkarakter İsmail'i yatılı okula verip kurtulmak istemişse de bunu yapmış olduğundan çok pişman olur. İlerleyen yıllarda İsmail Süleymaniye'deki başkarakterin evine nüfuzlu ve varsıl biri olarak döner. Toplumdaki çoğu kişinin aksine İsmail; güçlü, haysiyetli, cesur, dürüst ve duyarlı bir kişi olmuştur. Başkarakterin hayatındaki en büyük başarısı ve kazancı İsmail olmuştur.

Kişiler

<i>Başkarakter</i>	Kahraman-anlatıcıdır. Saray eşrafından varsıl bir aileye mensuptur. Dilencidir.
<i>Mesrure</i>	Başkarakterin gençliğinde âşık olduğu bir paşa kızıdır.
<i>Talât</i>	Başkarakterin evkaftan arkadaşıdır.
<i>Mesule</i>	Afrika kökenli bir kalfadır. İsmail'i büyütür, başkarakterle ilgilenir.
<i>İsmail</i>	Başkarakterin evlatlığıdır.
<i>Şemsettin Molla</i>	Başkarakterin kazasker olan dedesidir.
<i>Dayı</i>	Başkarakterin evinde yaşadığı ve saray eşrafından olan varsıl dayısıdır.
<i>Büyükanne</i>	Başkarakterin büyüten büyükannesidir.
<i>Gani Dede</i>	Başkarakterin etkisinde kaldığı bir dilencidir.
<i>Zehra</i>	Gani Dede'nin veremden ölen kızıdır.

Anlatıda farklı rolleri olan diğer önemli anlatı kişilerinin isimleri şunlardır: Gülfidan; başkarakterin eski kalfasıdır, kocakarı; Sinop'taki ev sahibidir, Şefkati Bey; Nur-i İrfan mektebinin müdürüdür, Giritli Mevlâna; dilenci, Şeyh Abdu; çete kurmuş bir dilencidir, ihtiyar posta kâtibi, öğretmen ve kızı, paşa baba ve ailesi, Tombul İmam vd.

Detaylı Olay Örgüsü

Başkarakterin Miskinliği İkamet ettiği muhitte yaşayan diğer çocukların aksine kahraman-anlatıcı, oyun oynamaktan ziyade kendilerine ait olan konağın önüne koyduğu sandalyede oturup etrafı izlemeyi sevmektedir. Onun tembellik ettiğini gören mahallenin çocukları zaman zaman ona sataşsalar da kahraman-anlatıcı onların şakalarına ve alaylarına karşılık vermez. Şiddete ve öfkeye dayalı bir tür intikam almak yerine mahalle çocuklarına arzuladığı şeyleri yaptırmayı sever. Rica, niyaz ve yalvarmanın gücünü keşfetmiş olan kahraman-anlatıcı, mahalledeki çocuklara istediği her şeyi yaptırır. Uzun ağaçlara onların çıkmasını sağlayıp kendisi için meyve toplatır ya da bir el arabasıyla kendisini gezdirmelerini sağlar. Bir çocuk olarak oyun oynama ihtiyacı duyan anlatı kişisi Dilencilik Oyunu adını verdiği oyunu mahallenin bütün çocuklarına öğretir. Kendine sakatlık ya da yoksulluk süsü vererek niyaz ve yakarmayla insanları etkisi altına alıp onlara istediği her şeyi yaptırmayı başarır. Oldukça zeki ve güçlü bir kişiliğe sahip olsa da tembelliği ve miskinliği tercih eder.

Ailesinin Miskinliği Kahraman-anlatıcının yaşadığı konaktaki diğer karakterler arasında onun gelecekte nasıl biri olacağına dair fikir ayrılığı vardır. Sudanlı Gülfidan Kalfa onun dilenci olacağını düşünürken büyükanne onun önemli bir şahsiyet olacağı kanısındadır. Dayı ise kahraman-anlatıcının gelecekte nasıl biri olacağı konusunda kararsızdır. Ataları önemli makamlarda bulunmuş olan kahraman-anlatıcı kendini onlarla kıyaslar. Ataları arasında mollalar, kaptanı deryalar, müsellimler ve şairler vardır. Hatta dedesi Kazasker Şemsettin Molla Sultan Mahmut'un sofrasında defalarca bulunmuştur. Dedelerinin birçoğunun mezarı Eyüp, Edirnekapi ve Merkezefendi'de bulunmaktadır. Aksaray yangınında ailenin şecerenamesi yandığından ailenin tarihi hususunda daha geçmişe gidilememektedir. Dedelerinden biri olan Osman Melâli Efendi divan şairidir. Divanında Allaha, Peygambere, dönemin padişahına ve vezirlerine uzun uzun yalvardığı ve onları övdüğü görülür. Zira Kazasker Şemseddin Molla da Sultan Mahmut'un sofrasındaki kırıntıları toplayıp bir kutuda biriktirir. Ailede yeni dünyaya gelen her çocuğa bu kutunun içindeki kırıntılardan yedirilerek onun padişah gibi varlıklı ve güçlü olması dilenir.

Başkarakterin Mesrure'ye Âşık Olması Rüştüye yıllarında kişilik olarak değişime uğramış olan kahraman-anlatıcı kız mekteplerinin okul çıkışlarına giderek sevgili bulmaya çalışmaya başlamıştır. Kendisi için yalnızca evleneceği güzel bir eş dilemektedir. Edirnekapi'da çıkan yangının konağa kadar yayılmasıyla Cinci Meydanı'na taşınılır. Taşınılan konak oldukça kötü durumdadır. Ancak kahraman-anlatıcı konağın yanındaki konakta ikamet eden ailenin kızı Mesrure'yi görür görmez ona âşık olur. Kafasının büyüklüğünden dolayı Mesrure tarafından çirkin bulunacağını düşünen kahraman-anlatıcı yengesini Hüsniye'den ud çalmayı öğrenir. Ancak ud çalarak Mesrure'yi etkilemek için pencere dibindeki ağaca çıkması gereken kahraman-anlatıcıya bunu yapmasına izin verilmez. Konağın aşçısı Kasım Ağa ona engel olur. Ancak ilerleyen dönemlerde dayı, Mesrure'nin babası Mesut Paşa'yla dost olur. Kahraman-anlatıcı hüsnühattaki yeteneğiyle onu etkilemeye çalışır. Daha sonra Mesut Paşa'nın Fuzuli hayranı olduğunu öğrendiğinde Su Kasidesi'ni ezberler. Bir sohbet sırasında Su Kasidesi'ni ezberden okumaya çalışan Mesut Paşa'nın takıldığı yerden kasideyi tamamlar. Kahraman-anlatıcı on sekiz yaşına girdiğinden Mesut Paşa'nın tavsiyesiyle Evkaf-ı Hümayun Nezareti'nde memur olarak çalışmaya başlar. Ardından kahraman-anlatıcı Mesrure'ye karşı beslediği duyguları kendi ailesiyle paylaşır. Mesrure tarafından hoşlanıldığını fark eden kahraman-anlatıcı duygularını Cezmi romanından alıntılar yaparak bir mektup aracılığıyla ona açar. Mesrure de kismetse kahraman-anlatıcıyla evlenmek istediğini bir mektupla ifade eder.

Ailenin ve Başkarakterin Çöküşü Meşrutiyet inkılabının gerçekleşmesiyle birlikte kente büyük bir hengâme hâkim olur. İttihatçıların iktidara gelmesiyle birlikte devlet yapısında ve kurumlarında köklü değişiklikler olur. Bir süre sonra hafiyelikten suçlu bulunan dayı sürgün edildiğinden aile dağılır. Büyükanne aldığı borç paralarla ailenin geçimini sağlayamadığında bir kalfanın evine sığınılır. Bir süre sonra kahraman-anlatıcı da işini kaybeder ve açıkta kalır. Nezarete tanıdığı Talât'tan bahseden kahraman-anlatıcı, onun basit bir gümrük kâtibinin oğluyken rüştüye ve idadiyi bitirdikten sonra talihsiz bir evlilik yaparak eğitimine devam edemediğine değinir. Oldukça çalışkan, yetenekli ve başarılı bir memur olmasına rağmen hak ettiği itibarı görmez ve ailesinin geçimini sağlamakta zorluk yaşar. Talât'ın tavsiyesi üzerine Darülfünun'da eğitimine devam etmeye karar veren kahraman-anlatıcı

Zeynep Hanım Konağı'na gider. Kendisinin bazı ihtiyaçlarını sağlamış olan Ahrar Fırkası'na yakınlık gösterir ancak aslında siyasetle ilgilenmemektedir. Asıl amacı ihtiyaçlarını temin etmektir. 31 Mart Darbesi'nin ardından Ahrar Fırkası mensuplarıyla ilişkisi olduğu tespit edilen kahraman-anlatıcı Sinop'a sürgün edilir ve orada üç yıl kalır.

Başkarakterin Savrulması Balkan Harbi sonrası İttihatçıların gücünü yitirmesiyle kahraman-anlatıcının Sinop'taki sürgün yılları sona erer. Çarşıbaşı'ndaki bir kadının evinin dükkândan bozma odasında yaşamış olan kahraman-anlatıcı, burada arzuhal ve mektup yazarak geçimini sağlamıştır. Aynı zamanda isteyenlere muska da yazmıştır. Darülfünuna ikinci defa kayıt yaptırmış olan Talât, amirlerine derslerini bahane ederek Aksaray'daki hususi bir mektepte Hesap ve Farsça dersleri vermektedir. İstanbul'a döndüğünde Talât'la görüşen kahraman-anlatıcı, onun aracılığıyla bir mektepte kâtip ve yazı öğretmeni olarak çalışmaya başlar. Selanik'te Hukuk okumuş Şefkati Bey'in müdürlüğünü yaptığı okulun adı Nur-i İrfan'dır. Galatasaray Sultanisi'ni rakip olarak gören okul yönetimi, söz konusu okulun ülkenin nüfuzlu kesimlerinin çocuklarını asimile ettiğini ve yerel bir eğitim anlayışı geliştirmeye çalıştıklarını iddia eder. Ancak ülkenin farklı yerlerinden eğitim almak amacıyla gönderilen zeki çocuklar karınlarını doyurmak için dilenirler. Okulun ihtiyaçlarının karşılanması için öğretmenler de öğrencilere dilencilik faaliyetlerinde eşlik ederler. Fakat bir gün I. Dünya Harbi'nin patlak vermesiyle kahraman-anlatıcı askere alınır ve Mısır'a gönderilir.

Başkarakterin Dönüşümü Gönüllü bir Mevlevi alayıyla trene bindirilen kahraman-anlatıcı cepheye giden askerlerin sefil halleri üzerinde durur. Demiryoluyla her yere ulaşmak mümkün olmadığından çoğu zaman yola yaya olarak devam edilir. Bu yürüyüşler sırasında askerler dilencilik yapar ve ölen askerler dahil, askerler arasında hırsızlık yapılması alışıldık bir durumdur. Bir levazım katırı tarafından ezilen kahraman-anlatıcının sağ kolu sakatlanır. Bunun üzerine çürüğe alınır ve İzmir'e gönderilir. Tedaviler sonucunda sağlığına kavuşan kahraman-anlatıcı Katipoğlu tütün deposuna yerleştirilir. Zaman zaman Yahudi mezarlığına giden kahraman-anlatıcı burada ne yapması gerektiği konusunda bir karara varır. Eşref Paşa Camii önünde bir kadını seyrederken kendisine iki gümüş sadaka verilmesi üzerine kahraman-anlatıcı dilencilik yapmaya ve depoda kalan diğer kişilere yardım etmeye başlar. Zaman içinde depodan ayrılıp kalacak yer kiralayacak kadar maddi durumu düzelir.

Başkarakterin Tamaşalık'a Yerleşmesi Kadifekale eteklerindeki Tamaşalık'ta neler yaşandığını anlatmaya başlayan başkarakter, geçmişte bu yerleşim yerinin tamamen çalıştıkları konaklardan atılmış Afrikalı hizmetçilerle dolu olduğunu ve yolu bile olmayan döküntü yapılarla dolu olduğunu anlatır. Buraya yerleşmiş olan Afrikalılar dönemsel işçilik ve dilencilik yaparak geçimlerini sağlamaktadırlar. İncir ve palamut hanlarında çalışan Afrikalıların sayısı oldukça yüksektir. Nur-i Nigah adındaki eski bir kalfanın evindeki boş bir odaya yerleşen başkarakter, fil adı verilen bir hastalık nedeniyle ev sahibinin yaşamını yitirmesi sonucunda evi tamamen kiralalar ve muhitin en itibarlı isimlerinden biri haline gelir. Aynı muhitte yaşayan Afrikalı yerleşimciler başkarakterin evinde çalışmaya başlar. Tilkilik'te ölmüş olan Damacı Hacı'nın gömüldükten sonra ruhunun geceleri mahallede dolaştığı söylentileri yayılır. Ancak geceleri mezarlığın etrafında dolaşan kişi Damacı Hacı kılığında girmiş olan Arap bir dilencidir.

Mesule'nin Onun Hayatına Girmesi Bölgedeki konaklardan birinde kalfalık yapan Mesule'yle tanışan başkarakter, onu ev işleriyle ilgilenmesi için tutar. Süruri Paşa Yalısı'nda kalfalık yapmış olan Mesule, konağın efendisinin ölümünün ardından selefi olan mirasyedi oğlu nedeniyle Topaltı'na gelmiştir. Mesule "Küçükbey" diye hitap ettiği ve yıllarca bakıcılığını yaptığı kişiyi öz çocuğu gibi sever ve ona bakar. Halbuki "Küçükbey" büyümüş ve başkarakter onun kırklı yaşlarında olduğunu tahmin etmektedir. Bir gün Peştemalcılarbaşı'ndaki mezarlıkta Şeyh Abdu'nun Mesule'yi dövdüğünü gören başkarakter onu jandarma taklidi yaparak kurtarır. Bölgenin itibarlı dilencilerinden biri olan Şeyh Abdu, hakkaniyete önem veren biri olarak başkalarının bölgesine girmez ancak kendi bölgesine başkalarının girmesine de müsaade etmez. Kısa bir süre sonra "Küçükbey"nin yaşamını yitirmesiyle Mesule tamamen amaçsız kalır.

İsmail'in Onun Hayatına Girmesi Bir tür Afrikalı bayramı olarak kabul edilen Dana Bayramı sırasında ağzı kanlar içinde olan bir çocuk yerde yatarken bulunur. Çocuğun annesinin olay yerine gelmesiyle olay açıklığa kavuşur. Yoksul bir ailede dünyaya gelmiş olan anne, Defterdara evlatlık olarak verilmiştir. Küçük yaşlarda şiddet görmüş ve gençlik döneminde de sürekli tacize uğramıştır. En sonunda defterdarın oğlu tarafından evlilik vaadiyle kandırılıp hamile kalır. Ancak adına leke sürülmesini istemeyen Defterdar onu evden kovar. İşçi olarak çalışmaya başlar. Oğlunu Yahudi

bakıcıya emanet eder fakat çocuk diğerleri tarafından sürekli dövülür. Bunun üzerine başkarakter çocuğa bakabileceğini söyler. Mesule çocuğu "Küçükbey" kadar sever. Çalıştığı hanın müdürü tarafından evlilik vaadiyle kandırılan anne bir süre sonra tamamen ortalıktan kaybolur.

İşçilik ve Dilencilik Üzerine Düşünceler İzmir'in işgal altında olduğu dönemlerde başkarakter çalışmak zorunda kalır ve incir hanında işçi olarak çalışır. Fakat buradaki iş onu fiziksel ve psikolojik olarak ziyadesiyle tüketir. En sonunda eski mesleğine geri dönmeye karar veren başkarakter yeniden dilencilığe başlar ve dilencilüğün püf noktalarına değinir. Ona göre iyi bir dilenci sürekli rica ve niyazda bulunan değil sessizliği ve acındırmayı iyi kullanabilendir. Zira sessizliği ve mağduriyeti iyi yansıtabilen dilenci saygı görür ve büyük miktarlarda para kazanır. Dönemin toplumunun vergileri ödemekten kaçmak için her yola başvururken dilencilere bu kadar para vermesinin sebepleri üzerinde durur.

Başkarakterin İnsanları Dolandırdığının Ortaya Çıkması İzmir işgalden kurtarılır ancak yaşanan muharebelerin ardında yoksulluğun artmasına koşut olarak dilenci sayısı da artar. Eğitimine devam ettiği mektepte kahraman-anlatıcıdan baba diye bahseden İsmail alay konusu olur. Kahraman-anlatıcı dilenci olmasına rağmen İsmail'in temiz ve kaliteli kıyafetler giyip iyi yemekler yemesi insanları rahatsız eder ve dilencinin gerçek kimliği ortaya çıkmaya başlar. Mevlâna'yla konuştuğunu iddia eden bir dilenci yüksek meblağlarda para kazanınca diğer dilencilerin hasedinden dolayı iftiraya maruz kalır. Zaman zaman tatlı ikram ettiği çocukları taciz ettiği dedikodusu onun taşlanmasına ve başına aldığı bir darbeden sonra kaldırıldığı hastanede hayatını kaybetmesine neden olur. Mesule'nin öğretmenlerle tartışması üzerine idadiden atılan İsmail, kahraman-anlatıcıyı yargılamasa da içinde bulunduğu durumdan utanmaktadır. Başkarakter İsmail'in, Gani Dede'nin kızı Zehra'da olduğu gibi, dilenci babasından duyduğu utançtan verem olup ölmesinden korkar.

İsmail'in Okuldan Atılması Üzerine İstanbul'a Gidilmesi İstanbul'a gitmeye karar veren başkarakter, dilencilerin her yerde rekabet içinde olduklarına değinir. En sonunda sadaka vereceğini düşündüğü birinin kendisinden esrar istemesi üzerine başkarakter düşman edindiğine kanaat getirir. Mevlâna'nın başına gelenlerden de korkarak İstanbul'a gitmeye karar verir. Bunu yapmaktaki asıl amacı İsmail'i yatılı bir okula yazdırmak ve Mesule'den de tamamen kurtulmaktır. İsmail'i yatılı okula yazdırmak amacıyla İstanbul'a gelinir. Okuldan atılmak ve bir daha okula geri dönememiş olmak İsmail'e ağır gelmiştir. Başkarakter, etrafında dönüp duran ama bu konuda bir şey söylemeyecek kadar gururlu olan İsmail'in derdini anlamıştır. Aynı zamanda İsmail okuldan atıldıktan sonra depresyon ve melankoli belirtileri de göstermeye başlamıştır. İstanbul'a geldiğinde başkarakter yapmış olduğu işle ilgili piyasa araştırması da yapar. Ayrıca İsmail ile Mesule'ye İstanbul'un önemli muhitlerini gezdirir. Eski çalıştığı konağı görmek isteyen Mesule'ye başkarakter, Üsküdar kıyılarındaki yalılarından birini gösterir. Yalıyı gören Mesule duygusal anlar yaşar. Süleymaniye tarafından eski ve dökük bir konak gezilir. İstanbul'da konakta yaşadığı günlere özlem duyan ve o duyguları yeniden yaşamak isteyen başkarakter evi satın almaya karar verir. Bu kararla başkarakter bir süre daha İstanbul'da kalmaya ve ikiliye güzel zaman geçirtmeye karar verir.

İsmail'in Yatılı Okula Verilmesi İstanbul'da gezinmeye devam edilir. En sonunda başkarakter İsmail'e asıl niyetini anlatır. Başkarakter İsmail'e öz babasının başka biri olduğunu, kendisini onun verdiği parayla büyüttüğünü ve yatılı okulun masraflarını da bu parayla karşılayacağını söyler. Böylece İsmail utançtan kurtulduğu için sevinir ancak ikiliden ayrılacağı için üzülür. Başkarakter İsmail'i Talât'a emanet eder. İstanbul'un cazibesine kapılan başkarakter buradan ayrılmakta zorlanır. Hamamda fenalaşan bir adamı kurtaran ve ona gazoz ikram eden İsmail, kurtardığı kişinin avukat olduğunu öğrenir. Avukatın daveti üzerine başkarakter, onun çalıştığı Galata'daki yazıhaneye gider.

Başkarakterle Talât'ın Karşılaşması Yazıhanede avukatla görüşen başkarakter, yapılan görüşme sonunda bir harp malûlü olarak bütün dükkânı açmaya karar verir. İşletmenin açılması amacıyla gerekli resmî işlemlerin yapılması için ilgili kamu kurumlarında bürokrasinin atıllığı ve memurların iş bilmezliğiyle mücadele eder. Bir gün bulunduğu kamu kurumlarından bir tanesinde başkarakter, eski mektep arkadaşı Talât'ı görür. Her kamu kurumunda olduğu gibi Talât, çalıştığı kurumun bütün iş yükünü üzerine almış memurlardan biridir. Sorunu olan herkes ondan yardım talep eder. Talât başkarakterini görür görmez tanır ve onunla konuşmak istediğini söyler. Birkaç gün sonra Sultanahmet Parkı'nda oturup sohbet etmeye başlayan ikili sorunlarını anlatmaya başlar. Yirmi yıldır devlet memuru olarak çalışmasına rağmen kazandığı parayla ailesinin geçimini zor idame ettiren Talât'ın çocukları ve ailesiyle ilgili de ciddi sorunları vardır. Kızları ve oğulları maddi sıkıntılar yaşamaktadır ve baba olarak onların sorunlarıyla da o ilgilenmektedir. Ayrıca Talât, çalıştığı kurumun belkemiği olmasına rağmen müdürü tarafından hak ettiği saygıyı görmez ve hizmetlilerle aynı

muameleyi görür. Emeğinin karşılığını ve hak ettiği saygıyı göremeyen dostunun yüreğine su serpmek isteyen başkarakter, uzun zamandır dilencilik yaptığını ve geçimini bu şekilde sağladığını söyler. Bu sayede başkarakter, Talât'ın haline şükrederek maruz kaldığı haksızlıklara katlanma gücü bulacağını düşünür.

İstanbul'da Dilencilik

Kış mevsimi boyunca soğuktan korunmak için kamu kurumlarının binalarında dilenmiş olan başkarakter, devlet memurlarının da dilencilerden farklı olmadıklarını görmüştür. Çoğu devlet memuru üstlerinin lütfunu ve inayetini dilenmektedir. Yıllar önce yanmış olan Ayasofya'daki adliye binasında da dilenmiş olan başkarakter, birçok cinayet, hırsızlık ve boşanma davasına tanık olmuştur. Hatta kendisine bazı davalarda yalancı şahitlik yapmasını teklif edenler de olmuştur. Yaz mevsiminin gelmesiyle birlikte başkarakter dışarıda dilenmeye başlar. Kentlilerin en çok rağbet gösterdikleri dilenciler; sakatlar, deliler ve aptallardır. Bütün uzunlarını kaybetmiş olan Hacıyatmaz lakaplı bir dilenci, toplamış olduğu sadakalar sayesinde birçok zeki ve sağlıklı kişiden daha fazla servet elde etmiştir. Ancak değişen düzenle birlikte belediyeler sokaklarda dilencilik yapılmasına izin vermemeye başlamıştır. Bundan dolayı dilenciler de farklı yollara başvurmaya ve kıyafetlerini değiştirmeye başlamışlardır. Değişen düzenle birlikte dilencilik şekli de değişmiştir. Pulsuz ilanları devlete bildiren bir hafiyeye, sevgilileriyle gizlice görüşen genç kızları dolaylı yoldan tehdit eden dilencilerden bahsedilir. Çocuk dilencilerin tek başlarına ya da gruplar halinde nasıl dilendiklerine, mezarlıklarda yattıklarına, emniyet güçleri ve esnaf tarafından nasıl şiddete maruz kaldıklarına ve kendi aralarında geliştirdikleri eğitim biçimine değinilir. Sokakta dilencilik yapmak çocuklar için farklı türden bir makteptir. Mezarlıklarda yatan çocukları gördükçe İsmail'i hatırlayan başkarakter, onları alıp eve götürmek istese de onların sorumluluğunu almaktan korkar. Baharın gelmesiyle birlikte ölümlerin sayısının arttığına değinen başkarakter, bu dönemlerde mezarlıkların dilenmek için uygun alanlar olduğunu ifade eder.

Başkışının Kendini Sorgulaması

Daha sonra mezarlıklarda dilencilik yapanlara değinen başkarakter, cenazelere katılan kişilerin ikiyüzlülüğüne değinir. Cenaze merasimlerine katılan kişilerin ikiyüzlülüğünü gözlemleyen ve yaşanan tipik olaylarla durumlara değinen başkarakter, insanoğlunun acizliği ve çaresizliğine değinir. Haliç manzaralı bir kiralamış olan başkarakter, dilencilik yaparak çok iyi paralar kazanıp servet biriktirdiğini ancak dilencilik yapmaya başlamasına sebep olan şeyin Meşrutiyetin ilanı olduğunu söyler. Zira Meşrutiyetin ilanıyla birlikte dayısı sürgün edildiğinden ve yeni bir yönetim iktidara geldiğinden aile zaman içinde bütün malvarlığını kaybetmiş ve büyükanne de bir süre sonra yaşamını yitirmiştir. Sürgün bir dayının yeğeni olarak başkarakter de çeşitli talihsizlikler yaşamış ve çalıştığı yerlerden kazandığı ücretle asgari ihtiyaçlarını bile karşılamakta zorlanmıştır. İsmail'in olmadığı bir evde yalnız kalmaları üzerine Mesule bir kediye bakmaya başlamış ve başkarakter de kitaplarını okuyup geçmişini düşünmektedir. Razi ve Sadi'den şiirler okuduğunu, İsmail'in bunları bildiğini gören başkarakter, geçmişte ud çalarak Mesure'ye kendini beğendirmeye çalışmış olduğu gibi şimdi de Mesnevi okuyarak İsmail'i etkilemeye çalışır.

Şehirdeki Yalnızlık ve Çaresizlik

Yalnızlıkla geçen günler süresince başkarakter kendini sorgular ve Mesule'yi düşünür. İsmail'in yatılı okula verilmesinden dolayı başkarakterini affedememiştir. Özellikle Mesnevi'yi okuyan başkarakterin melankolik ruh hali iyice pekişir. Zaman zaman Bitpazarı'na giden başkarakter, ucuz fiyata değerli eşyalar almaya çalışan insanları gözlemler. Bu pazardaki satıcılara eşyalarını satan insanlar genelde maddi imkansızlıklar yaşayan kişilerdir. Bir Karadenizlinin kemeçesini satmaya çalışması, ancak çok güzel sesi olan kemeçenin bir türlü satılamaması dramatik bir üslupla anlatılır. Tellal kemeçe satıcısının eşinin hasta olduğunu ve memleketine gidebilmesi için yol parası gerektiğini söyler. Bundan dolayı satıcı kemeçe fiyatında herhangi bir indirim yapamayacağını söyler.

Talât'ın Başkarakterden Borç Para Almaya Başlaması

Başkarakterin yaptığı işi öğrendikten sonra ondan utanç duymaya başlamış olmasına rağmen evindeki şatafatı gördüğünde Talât düzenli olarak onun evini ziyaret etmeye başlar. İlerleyen günlerde Talât mahcup bir halde başkarakterden borç para ister. Başkarakter Talât'ın ilk defa borç para aldığındaki halini, Eşrefpaşa Camii önünde bir kadın kendisine para verdiği almış olduğu hale benzetir. Başlangıçta utanarak ve sıkılarak başkarakterden borç para almış olan Talât bunu alışkanlık haline getirir. Ancak oldukça gururlu ve dürüst biri olduğundan her ay başında borcunu öder ve başkaraktere borçlarını nasıl ödeyeceğine dair bir plan da sunar. Başkarakter Talât'ın bu söylemleriyle ilgileniyormuş gibi görünse de verdiği borç parayı hiç umursamamaktadır.

İsmail'in Parasız Devlet Okulu Kazanması İlk zamanlarda Talât'a çok iyi davranmış olan Mesule, İsmail'i yatılı okula onun kaydettirdiğini öğrendiğinde ona karşı cephe alır. Mesule Talât'ı küçük düşürmek ve gururunu kırmak için kırıcı sözler sarf eder. Mesule ve başkarakterle arasının bozulmasını istemeyen Talât onu İsmail'in yatılı okuluna götürür. O günden sonra Mesule İsmail'i düzenli olarak görmeye gider. Durumu fark eden başkarakter Mesule'yi azarlar. Ancak aslında kendisi de zaman zaman okulun etrafında dolanıp İsmail'i izlemektedir. Bir gün Talât başkaraktere İsmail'in sınıfını başarıyla bitirdiğini ve artık evine geri dönebileceğini söyler. Başkarakter İsmail'i eve geri almayı istese de bu konuda kararsızdır. En sonunda İsmail'in isteği üzerine Kariye Camii gezildikten sonra bir kahvehaneye oturulur ve ne yapılacağı üzerine konuşulur. İsmail yaz dönemini okulda geçirmek ve ders çalışmak istediğini söyler. Bunun üzerine başkarakter hayal kırıklığına uğrar. Zira başkarakter ondan eve dönmek istediğini duymayı ummuştur. Eylül ayı geldiğinde İsmail'i evde bulan başkarakter, onun Bursa'da parasız devlet okulunu kazandığını öğrenir. İsmail'in artık paraya ihtiyacı olmadığını öğrenmesi başkarakterini derinden yaralar. Zira ikilinin arasındaki son bağ da kopmuştur. İsmail'in bazı öğretmenleriyle ters düşmesi ve okulca yasaklanan bazı kitapları okuması başkarakterini endişelendirir. On iki günlük tatilin sonunda İsmail Bursa'ya gider. Onun özlemiyle Mesule'nin söylediği bir gazeli her duyduğunda başkarakter kedere boğulur.

Mahalle Ahalisinin Genel Durumu İsmail'in gitmesinin ardından ikamet ettiği mahalledeki komşularıyla ilgilenmeye başlayan başkarakter onlardan bahseder. Her kesimden insanın bulunduğu ve bunların genellikle düşkün oldukları görülür. 35-36 yaşlarında olan bir öğretmenin, şarkıcı olmak hayaliyle eşi evi terk ettikten sonra kızıyla nasıl tek başına kaldığına değinir. Daha sonra mahalleye geri dönmüş olan anne eski eşi ve kızının evinde gündelikçi olarak çalışmaya başlamıştır. Mavi bir konakta yaşayan ihtiyar posta kâtibi, kâtibin eşi ve üç çocuğunun yaşadığı geçim sıkıntısına da değinir. Abdülmecit dönemi paşalarından biri olan komşunun kızına posta katibinin eşi süt vermiştir. Bundan dolayı paşa postacının ailesiyle iyi geçinmektedir. I. Dünya Savaşı zamanında vagon ticareti yaparak varışmış olan paşa daha sonra yoksullaşmış ve ailesini geçindirmek için kömür madeninde kantar memurluğu yapmaya başlamıştır. Abdülmecit döneminde tuttuğunu koparan biri olarak nam salmış olan Tombul İmam da mahallenin akil insanlarından bir olarak kabul edilmektedir. Fakat daha sonra çocuklarıyla Anadolu'ya rakı kaçırmaya ve evinde kumar oynatmaya başlamıştır. Mavi ışıklı bir evdeyse işçi ve eşi yaşamaktadır. Çapkın bir adam olan otuz yaşlarındaki tornacı/tesviyeci, mesai bitiminde fabrikanın dışında gözyaşları içinde ilk defa gördüğü eşine âşık olmuş ve onunla evlenmiştir. Ancak tutucu ve kıskanç bir kişilik olduğundan eşiyile sürekli tartışmaktadır. İlerleyen zamanlarda öğretmenin alt katına yerleşen taşralı bir kadını geceleri uzun boylu bir adamın ziyaret ettiği gözlemlenir. Kısa süre sonra bu adamın kadının oğlu olduğu, kadının onu maddi zorluklar çekerek Avrupa'da okuttuğu, oğulun varsıl bir ailenin kızıyla evlendiği ve taşralı anneden utanan varsıl ailenin onu dışladıklarına değinilir. Midesindeki yaranın tedavi edilmesi amacıyla Karaman'dan İstanbul'a gelmiş olan anneyi oğul, içgüveysi olduğu kayınlarına göstermeden tedavi ettirmektedir ve annesi kayınlarından gizlemektedir.

Talât'ın Emekli Olması ve İsmail'in Büyümesi Emekliye ayrılıp hasta eşini kaybettikten sonra tamamen başkarakterin evine yerleşmiş olan Talât, tütüncü dükkanına ek olarak gazete ve bakkaliye ürünleri de yerleştirmiştir. Çocukları zaman zaman ondan yine para istemektedir. Başkarakter Süleymaniye'deki evi satın almıştır. Bazı hocalarıyla tartışması üzerine okulu bitiremeyen İsmail, bir mühendis grubuyla birlikte Anadolu'ya gider. Daha sonra onun Avrupa'da çeşitli işler yaptığı duyulur ve Ankara'da önemli isimlerle çekilmiş fotoğraflarının gazetelerde yayınlandığı görülür. Yıllar sonra başkarakterini ziyarete gelen İsmail evlenmiş ve varsıl bir isim olmuştur. İsmail eşini ailesiyle tanıştırır ve bütün geçmişini çekinmeden, utanmadan bütün çıplaklığıyla anlatır. Eşi onu gülümseyerek hayranlıkla dinler. İsmail başkarakterden helallik ister. İsmail'in cesur, dürüst ve duyarlı bir karaktere dönüştüğünü görmüş olan başkarakter ona en büyük sadakayı kendisinden almış olduğunu söyler ve onunla gurur duyar.

Temalar

Ataerkillik *Miskinler Tekkesi* adlı romandaki gerçek zaman Meşrutiyet öncesinden başlayıp Cumhuriyet sonrasına kadar uzanmaktadır. Din-tarım toplumu olan Osmanlı İmparatorluğu'nda her şeyin sahibi olan saltanat insanlara da sahiptir. Dolayısıyla padişahın kulları konumunda olan insanlar padişahın lütfu ve inayetiyle çeşitli imtiyazlar kazanmaktadırlar. Ayaktakımı padişahın kendilerine verdiği sadakayla ancak çeşitli imtiyazlara sahip olabilmektedir. Meşrutiyetin ilanı ve ardından Cumhuriyet rejimiyle bunun değişeceği sanılır fakat beklenen olmaz. Meşrutiyetle birlikte iktidarı İttihatçılar alır ve onlar toplumun kutuplaşmasına sebep olur. Yapılan ayrımcılıklar nedeniyle birçok

insan mağdur olur. Cumhuriyetin ilanından sonraysa ülkede yavaşça gelişmekte olan sermayedarların padişahın yerini aldığı görülür. Dolayısıyla altsınıfa mensup olan kişilerin sınıf atlayabilmek için üstlerine yaranması, dalkavukluk etmesi ve el avuç açması gerekmektedir. Üstün olan azınlık bir kesim haricinde toplumu oluşturan çoğu kesim dilenci gibi sadaka bekleyerek yaşamaktadır. Kişinin gösterdiği emekten ve sahip olduğu yeteneklerden ziyade kişi sahip olduğu maddi imkanlarla itibar görür. Toplumdaki ahlaki çürüme bütün ülkenin âdeta Misikinler Tekkesi'ne dönüşmesine sebep olmuştur.

Çatışma Anlatıda baht dönüşümünün gerçekleştiği bölümlerden birinde İttihatçıların saltanata baskı yaparak Meşrutiyeti ilan ettiği görülür. Dolayısıyla anlatıdaki toplumda azınlık bir İttihatçı grupla saltanatçıları arasında çekişme olduğu görülür. Meşrutî yönetime geçmek isteyen İttihatçılar amaçlarına ulaşır ulaşmaz eski düzene ait olan her şeyi yok etmeye başlarlar. Başkarakterin hünkâr yaveri olan dayısı sürgün edilir. Bu sürgünden sonra maddi olarak zor duruma düşen aile dağılır. Bir süre sonra başkarakterin büyükannesi de hayatını kaybeder. Evkaftan bir dostunun tavsiyesiyle Nur-i İrfan mektebinde çalışmaya başladıktan sonra Ahrar Fırkası üyeleriyle yakınlık gösterdiğinden İttihatçılar tarafından Sinop'a sürgün edilen başkarakter orada üç yıl kalır. Aynı zamanda toplumda emek ve dilencilik arasında çatışma olduğu da görülür. Çok çalışarak idadiyi bitirmiş ve evkaf memuru olmuş olan Talât, eğitimini başarıyla tamamlamış olması ve görev yaptığı dairededeki en yetkin çalışan olmasına rağmen ne hak ettiği itibarı elde eder ve ne de emeğinin karşılığını alır. Çok çalışması ve kendini geliştirmesine rağmen yoksulluk içinde yaşar. Onun aksine dilencilik yapan kişilerse rahat ve varlık içinde yaşarlar. Patronlarına, amirlerine ve üstlerine dalkavukluk ederek kariyerinde yükselenler olduğu gibi varsıllaşmak için kendi köklerinden ve haysiyetinden vazgeçen kişiler de olur.

Babalık Mısır cephesine giderken bir levazım katırı tarafından sağ kolu sakatlanan başkarakter İzmir'e geldiğinde uzun süre Yahudi mezarlığında kalır. Eşrefpaşa Camii önünde oturup cami cemaatini izlerken bir kadın kendisine sadaka verir. Verilen sadakayı bir süre harcamaktan kaçınan başkarakter bir süre sonra dilencilik yapmaya başlar. Kazandığı para sayesinde Tamaşalık'ta bir ev alır. Bölgenin önemli isimlerinden biri haline gelen başkarakter, evlatlık olarak yaşadığı evin oğlu tarafından tecavüze uğrayıp hamile kalmış ve gayrimeşru bir çocuk dünyaya getirmiş olan kadının çocuğuna bakmaya başlar. Annenin bir gün tamamen ortadan kaybolması üzerine çocuk tamamen başkarakterin üzerine kalır. Mesule İsmail'e annelik eder. Ona kendi öz oğlu gibi bakar. Belirli bir yaşa ulaştığında İsmail Mesule'nin teşvikiyle başkaraktere baba diye hitap etmeye başlar. O günden sonra başkarakter bağlanmaktan korktuğundan İsmail'i yanından uzaklaştırmaya karar verir. İsmail yatılı okula verilir. Ancak başkarakter her hafta okula gidip İsmail'i gözetler. İsmail'i özler ve onsuz bir hayat başkaraktere anlamsız gelir. Zira İsmail onun hayatını anlamlı kılan ve gelecekte umutlanmasını sağlayan tek şeydir.

Ötekileşme *Miskinler Tekkesi* adlı romanın başkarakterini ötekileştirilmiş ve yalnızlaştırılmış bir karakterdir. Annesini ve babasını kaybetmiş olan başkarakterini dayısı ve büyükannesi büyütmiştir. Meşrutiyetin ilanının hemen ardından dayısının sürgün edilmesiyle birlikte aile maddi zorluklar yaşar ve bir süre sonra büyükanne hayatını kaybeder. Nur-i İrfan mektebinde görev yaparken bir yandan da Darülfünunda eğitim alan başkarakter, Ahrar Fırkası mensuplarıyla yakınlık gösterdiğinden Sinop'a sürgün edilir. Sinop'tan İstanbul'a döndüğünde harp patlak verir ve askere alınır. Mısır'a giderken askerinin yaşadığı sefalet gözler önüne serilir. Askerlerin çoğu cepheye giderken günlük gıda ihtiyacını durulan yerlerde dilencilik yaparak sağlar. Topluma hâkim olan yoksulluk, cehalet ve siyasi buhranlar halkın yalnızlaşmasına ve ötekileşmesine sebep olur. Herhangi bir adı olmayan başkarakterin kimsesizliği, yalnızlığı ve ötekileştirilmiş olması bu şekilde yansıtılır. Özellikle dilencilik yaparak geçimini sağlayan ve bu yolla servet edinen başkarakter toplum içinde adeta görünmezdir. Ancak toplumun büyük kesimi başkarakterle aynı durumdadır. Memur ya da işçi olan bütün karakterler de aslında bir nevi dilencilik yapmaktadır. Üsküdar'daki Karacaahmet Mezarlığı'nda III. Selim tarafından cüzzamlıları toplumdan tecrit etmek amacıyla yapılmış olan Misikinler Tekkesi'ndeki gibi başkarakterin toplumdan, toplumdaki karakterlerin de hem birbirlerinden hem de dünyadan tecrit edildiği görülür.

Arayış *Miskinler Tekkesi* romanının başkarakterini padişahın lütfu ve inayetinden beslenmiş ve önemli yerlere gelmiş atalara sahiptir. Şecerenamesine bakıldığında şair, kaptanı derya, defterdar, kazasker vb. meslekler icra etmiş ataları olduğu görülür. Kendisi de küçüklük yıllarından itibaren miskinliğe ve tembelliğe oldukça meyillidir. Gençlik yıllarında biraz eyleme geçmeye teşvik olmuşsa da ihtilal ve harp nedeniyle ailenin başına gelen felaketler onun yeniden miskin ve tembel olmasına neden olur. İzmir'de dilencilik yapmaya başlayan başkarakter, kimliğinin ortaya çıkması, düşmanlar edinmeye başlaması ve Mesule'yle İsmail'den kurtulmak istemesi nedeniyle İstanbul'a gelir.

Kahraman-anlatıcı sürekli bir gözlem ve sorgulama halindedir. Toplumun tamamının belirli bir azınlık sınıfının sağladığı lütuf ve ihsanla beslenen çoğunluktan oluştuğunu görür. Emeğin hiçbir değeri ve kıymeti yoktur. İnsanlar üstlerine yaranarak ve onlara dalkavukluk yapıp yalvararak hayatlarını idame ettirirler. Ancak İsmail diğerlerinden farklılaşır. Emeği, haysiyeti, cesareti ve dürüstlüğü sayesinde önemli yerlere gelir. Ülkenin bilinen simalarından biri haline gelen İsmail, dilencilikle geçinen başkarakterden utanmayacak kadar özgüvenlidir. Başkarakter geçmişi temsil ederken İsmail geleceği ve umudu temsil eder.

Kişi İncelemesi

Başkarakter (Kapalı/Sosyal/Sorumsuz/Mantıklı)

Ataları saray eşrafından olan başkarakter varsıl ve nüfuzlu bir ailenin oğludur. Annesi ve babasına ne olduğu bilinmemektedir. Dayısı ve büyükannesi tarafından büyütülmüş olan başkarakter İstanbul'daki bir konakta yaşar. Küçük yaşlarda diğer çocuklarla oyun oynayamayacak kadar miskin ve tembeldir. Kendisine bu huyun atalarından geçtiğine inanılır. Gençlik dönemlerinde rüştiyeye gider ve Mesrure adında bir kıza âşık olur. Fakat ailenin başına gelen felaketlerden dolayı ikilinin yolları ayrılır. Mısır cephesine giderken sakatlanması üzerine İzmir'e getirilen başkarakter burada dilencilik yapmaya başlar. Kişilik olarak sinik nitelikler gösteren başkarakter aslında içinde büyüdüğü ve yaşadığı ortam bu hale getirmiştir. Zira harpler ve buhranlar döneminde yaşamış olan başkarakterin kendi postunu korumaktan başka elinden bir şey gelmemiştir. Dilencilik yaparak servet biriktiren başkarakter, Mesrure ve İsmail'i evine alarak bir aile kurar. İsmail'e babalık yapmak istemese de ilerleyen yıllarda yalnızca onu düşünerek yaşar. Başkarakterin içinde yaşadığı toplumu sürekli gözlemlediği ve sorguladığı görülür. Toplumdaki gerçekliği ironik ve parodik bir biçimle yansıtır. Emeğiyle hayatını idame ettirmeye çalışmışsa da yapılan sömürü karşısında çalışmaktansa dilenmeyi tercih etmiştir. Ancak İsmail'in emeğiyle önemli mevkilere geldiğini görmek ona en büyük armağan olur.

Görgülü “Yedisinde babasının eteği dibinde namaz kılan çocuk, yirmi yedisinde felsefe okurken dinsiz olur, cennet ve cehennemden gülerken bahseder. Fakat elliye doğru hava tekrar dönmeye başlar. Kitap rafında beliren damar ilacı, kuvvet ilacı vesaire şişeleriyle beraber zihninde de birtakım tereddütler «acaba»lar uyanır” (Güntekin 2022, 11).

Öz Eleştirel “Anlatmak istediğim şu ki; sekiz on yaşındaki «ben» ile bugünkü «ben» arasında pek ayrı gayrı yok gibidir. Fakat birbirini gayet iyi anlayan bu iki «ben» arasında, delikanlılık çağымda, bir yabancı «ben», bir nevi teklifi misafir girmiştir” (Güntekin 2022, 11).

Âşık “Bu başla kendimi Mesrure'ye gösterecek olursam felaketti. O da herkes gibi evvela yalnız, başıma bakacak ve artık başka tarafımı görmeyecekti” (Güntekin 2022, 20).

Umursamaz Dönemin siyasi çekişmelerine karşı oldukça umursamaz bir tavır takınır: “Gerçi benim İttihatçılara karşı pek bir şey bildiğim yoktu. Bütün yaptığım gevşek yaradılışım icabı olarak etrafımdakilerin her söylediğine kafa sallamaktan ibaretti” (Güntekin 2022, 36).

Yardımsız İsmail'in bakımını üstlenir: “(...) çocuğu Mesrure bacıya bırakacaktı. Bunun için Yahudi karısı gibi para istemiyorduk. Yiyeceğinin elinden alınma korkusu da yoktu. Çünkü çocuk, Allah ne veriyse bizimle beraber yiyecekti” (Güntekin 2022, 64).

Düşünceli “Deniz kıyılarında birtakım süprüntülere rastlanır. Ot mudur, yosun mudur, yani karaya mı aittir, yoksa denize mi, kestirilemez. Dalga, onları alır, sonra tekrar dışarı atar; gene alır, geri getirir; fakat en sonunda getirmez. İnsanların da böyle köklerinden kopmuş bir süprüntü kısmı vardır ki, iki alem arasında uzun müddet bocalar” (Güntekin 2022, 67).

Alaycı “Şu hâlde, o hangi kuvvettir ki bu hırs ve menfaat dünyasında mutlak âciz demek olan dilenciye kanun ve polis kuvvetine dayanan vergi tahsildarından daha kuvvetli bir insan yapar?” (Güntekin 2022, 72-73).

Kimsesiz “Peki, sen neci oluyorsun, diyeceksin! Ben, işte öylesine bir adamcağız... Ben, şu olmuşum, bu olmuşum bundan sana ne bir şeref gelir; ne de bir leke...” (Güntekin 2022, 97).

İsmail (Açık/Sosyal/Sorumlu/Mantıklı)

Evlatlık alındığı defterdarın oğlu tarafından evlilik vaadiyle kandırılıp hamile bırakılan ve daha sonra defterdar tarafından ailenin şerefine leke sürülmesi korkusuyla evden atılan bir annenin oğlu olan İsmail imkansızlıklar içinde büyümüştür. İzmir Tamaşalık'ta işçi olarak çalışan anne oğlunun geçimini sağlayama çalışır. Yahudi dadının evinde diğer çocuklar tarafından İsmail'in dövüldüğünün ortaya çıkması üzerine başkarakter onun bakımını üstlenir. Anne çalıştığı hanın müdürüyle evleneceğini sanır. Ancak kandırıldığını anladığı bir dönemde bir daha eve geri dönmez. Böylece İsmail başkarakterin başına kalır. İsmail sınıflarını başarıyla geçerek rüştiyeyi bitirir. İdadiye gitmesi için İstanbul'a gelinir. Yatılı bir okula verilen İsmail'in zaman içinde aileyle bağı kopar. Bursa'ya ve ardından Avrupa'ya gidip eğitim alır. İsmail önemli bir kişi olarak yıllar sonra başkarakterin karşısına yeniden çıkar. Ancak amacı onu küçük düşürmek veya ezmek değildir. Bir zamanlar dilencilik yaptığı için hor gördüğü babasından özür diler ve aileyle yeniden bir araya gelir. İsmail, kişilik özellikleri bakımından başkarakterle ters düşmüşse de onu anlar ve onunla helalleşir.

Çalışkan "Oğlan, ateş gibi çıkmıştı. Bacağından umulmayacak kadar çalışıyordu. Öyle ki, iki yıl içinde iki sınıf atlayarak dördüncüye geçmişti. Yani, neredeyse İdadî diye başıma ekşiyecek" (Güntekin 2022, 79).

Edepli "Mesule bacının kötü terbiyesi, yumurcağa izzet-i nefis denen hastalığın tohumunu atmıştı. Bu gördüğüm, onun filizleriydi. Hay, Allah belasını versin!" (Güntekin 2022, 79).

Huzursuz Mektepten atılması üzerine bütün huzurunu yitirir: "Fakat mektebe gitmeyince bunları büsbütün kesti. Âdetâ yaşlı bir adamcık oldu. Çocukları yanına sokmuyor; yere oturarak taştan evcikler yapıyor; tahta parçalarıyla toprağın üstüne bir şeyler çiziyor" (Güntekin 2022, 87).

Ergin "Fakat bir şiiri anlar gibi olduğuna sevinmek! Ülen bacaksız, benim senden çekeceğim var. Fakat bereket ki, bir mektep bulup, canımı da vermek lazım gelse vererek, seni başımdan defedeceğim gün artık çok yaklaştı (...)" (Güntekin 2022, 92).

Meraklı "(...) o, sessiz, sedasız, dolaşiyor; hiçbir büyüklük karşısında ürküp eziliyor görünmeyen minimini boyu ile kubbeleri, kemerleri, avizeleri seyrediyor, mahfillere girip çıkıyordu" (Güntekin 2022, 95).

Duyarlı "«Hem efendim, ben kendim için kavga etmiyorum ki... Ben çalışıyorum; hocalarımı sayıyorum ne diyebilirler bana?.. Hatta seviyorlar bile... Başkalarına yaptıklarına dayanamıyorum. Başkaları için.»" (Güntekin 2022, 167).

Dikbaşlı "(...) fakat İsmail, imtihana üç ay kala, âsî diye, mektepten kovuluyor" (Güntekin 2022, 204).

Âdil "Benim babamı hor gördüğüm zamanlar oldu, dedi. Fakat mevki, şeref, para itibariyle hiçbir eksiği olmayan birçok kibar insanların, hatta büyük insanların ufak bir geçim sıkıntısına düştükleri, kendilerinde olandan daha fazlasına göz diktikleri başkalarının otomobilini, mevkiini kıskandıkları zaman gözlerini belerterek, «Açız!» diye ağladıklarını gördükten sonra..." (Güntekin 2022, 208).

Talât (Kapalı/Sosyal/Sorumlu/Duygusal)

Çok çocuklu bir gümrük kâtibinin oğlu olarak dünyaya gelmiştir. İdadiyi bitirdikten sonra mülkiye sınavlarına hazırlanırken bir kadınla tanışır ve onunla evlenmesi nedeniyle eğitim hayatı yarıda kalır. Bir evkaf memuru olarak çalışmaya başlayan Talât oldukça çalışkan, yetenekli ve disiplinli bir karakter olmasına rağmen geçimini saptlamakta zorlanır. Darülfünunu bitirir ve daha sonra Hukuk da okur. Ek olarak Nur-i İrfan mektebinde Hesap ve Farsça dersleri de verir. Uysal ve çekingen bir karakteri olduğundan hem meslektaşları hem de üstleri tarafından sürekli hor görülür. Bir türlü hak ettiği mertebeye ulaşamaz ve emeğinin karşılığını alamaz. İlerleyen yıllarda kızları ve oğlunun da olması üzerine onların sorunları da onun omuzlarına yüklenir. Dairenin en donanımlı ve en çalışkan memuru olmasına rağmen başkarakterden borç alacak duruma gelir. Zaman içinde başkarakterden düzenli olarak borç alıp ondan para dilenmeye de alışır. Dilenmeden ya da dalkavukluk yapmadan hayatını idame ettirmeye çalışsa da uysallığı ve korkusu daima onun önündeki bir engel olur. İlerleyen yıllarda emekli olunca başkarakterin tütün dükkânına ortak olur ve tamamen onun evine yerleşir.

Ezilen “Talât, ufak yapılı, gösterişsiz bir adamdı. Bu yüzden her bulunduğu yerde daima ayak altında kalmaya mahkûmdu” (Güntekin 2022, 33).

Bitkin “Yaşlanmış, daha ziyade kurumuş, hafifçe kamburu çıkmış ve uzun tıraşı ak pak. Fakat vücudu eskisi gibi çevik ve aceleci” (Güntekin 2022, 101).

Yoksul “Talât, Eyüp peygamber kadar fakara bir adamdı. Çok çocuklu bir küçük gümrük kâtibinin oğluymuş” (Güntekin 2022, 32).

Talihsiz “Evlerinde oturacak, duracak yer olmadığı için karşılardaki mezarlıkta mülkiye imtihanlarına hazırlanırken biçareye bir ahretlik kız musallat olur. Sıcak öğlelerinde kızgın mezar taşları ve dizboyu kuru ot diken kümeleri arasında ahretlik arsız arsız sırnaşmaya ve el şakaları yapmaya başlayınca ne olacağı malum... Mahalleli harekete gelerek kızı zorla Talâta yamar (...)” (Güntekin 2022, 32-33).

Çalışkan “Tekkelerin aptalı vardır ya... İşte ben de dairelerin aptalıyım. Vur abalıya... Zaten bütün dairelerde böyledir. Bütün daire uyur; ayakta işe yarar bir tek adam vardır; belki de yaradılışı icabı, nasılsa işlemeye başlamış bir zavallı adam... Bütün işi ona yüklerler” (Güntekin 2022, 104).

Uysal “Halbuki o, en ağır hareketleri iltifat gibi karşılar ve bir teşekkür etmediği kalırdı. Yalnız, onu da söylemeliyim ki, o hiçbir şeyi anlamıyor gibi görüldüğü halde domuzuna hassastı” (Güntekin 2022, 34).

Fedakâr “Ah, bilsen torun ne tatlı şey... Vallahi insan, kendi evlatlarından fazla seviyor onları... Ortanca kız evlenmek için benden para bekliyor. Ötekilerin boğazları, üst başları vesair masrafları... Kadın uzun zamandan beri hasta, yani daha doğrusu kötürüm gibi bir şey...” (Güntekin 2022, 103).

Gururlu “«Yahu, Talât Bey, sen bu kuş beyinli Araba galiba içerliyorsun!» dedim. Birdenbire yüzü karıştı; elini göğsüne vurdu; bir dargın sevgiliden şikâyet eder gibi: «Göreceksin; beni verem edecek!» dedi ve ağladığını göstermemek için hızlı hızlı kaçtı” (Güntekin 2022, 159).

Kaynakça

Güntekin, Reşat Nuri. *Miskinler Tekkesi*. İstanbul: İnkılap Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret AŞ, 2022.

Kanter, M. Fatih. *Reşat Nuri Güntekin'in Romanlarında Yapı ve İzlek*. Doktora Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Fırat Üniversitesi, Elazığ: Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.

YILDIRIM, Z. (2017). *Reşat Nuri Güntekin'in Miskinler Tekkesi Romanında Yapı*. Milli Kültür Araştırmaları Dergisi, 1(2), 174-188.

<https://cdn2.islamansiklopedisi.org.tr/dosya/30/C30009761.pdf>